

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Pris 47 kronor

Nr 5–2006

En jude,
en same
och en rom

Tre av de nationella minori-
teterna visar upp sig

Redaktören har ordet

Sommaren 2006 var varm och Taikon Crest:s vinodling såg lovande ut. Tidig på våren visade det sig att detta skulle bli ett av de bättre vinåren. Vinstockarna bar frukt redan i maj.

I juni började vi noppa av löven som täckte druvklasarna, allt för att druvklasarna skulle träffas av solens strålar.

Den vita väggen var het om dagarna och ljummen om kvällarna. Björnbärens grenar tävlade om trådarna som var uppspända på väggen och i månadsskiftet augusti-september skördade vi de svarta björnbären.

I oktober är vi i full gång med att göra det femte numret av É Romani Glinda. Vädergubbarna varnade för höststormar och snö i de övre delarna av Svealand. Vi klarade oss från stormen men inte från de kalla frostnätterna. Dagen efter sken solen och morgonen var frisk, det kändes som om det var i slutet på senhösten. Under lördagen sitter vi och korrekturläser tidningen och räknade med att lördagen skulle bli den sista arbetskvällen innan vi lämnar iväg tidningen på måndagen.

Vid sextiden på kvällen känner jag att det drar ovanligt kallt från ventilen. En titt på termometern visar fem grader kallt, vi håller på att mista hela vinsköörden. Jag tar en ficklampa, går ut och känner på de druvklasor som ligger mest oskyddade. De är iskalla och har en lätt ishinna som smälter i min hand. Klockan var ju bara sex på kvällen och luften var hög, man kunde se stjärnorna klart och tydligt på himlen, det skulle bli en kall natt. Druvorna var i fara, de skulle inte klara en frostnatt med ihållande kyla.

Vi avbryter arbetet med tidningen, klär oss varmt, ut i garaget, riggar upp strålkastare och nyfikna grannar strömmar till.

– Vad i all värden sysslar du med Fred, frågar de. Efter förklaringen om att vi måste skörda i kväll så börjar även grannarna att hjälpa till. Med saxar och sekatorer i handen delar vi upp oss i lag. – Jag tar de gröna druvorna om ni

Fred Taikon och Bengt O Björklund, framför sitter Rosario Taikon Ali och Maja-Lena Taikon.

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon och fax:

+46 (0)8-779 40 31
070-712 39 91

E-mail: fredt@telia.com

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion: Maja-Lena Taikon,
Rosario Ali Taikon
och Bengt O Björklund.

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang, föredrag och möten.

Vi tar emot texter på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten:
fredt@telia.com

skördar de blå. Äntligen klara.

Med stelfrusna fingrar, blöta av söt druvsaft, bär vi ner druvorna i källaren. Nästa dag förberedde jag för vinpressningen.

Vi gör ett första press och smakar av den fortfarande kalla druvsaften, den är söt som honung, jungfruligt ljuv det är

Innehåll:

Sammet och spatesar	sid. 3
Åter till Snarsmon	sid. 4–6
Ny myndighet	sid. 7
Gypsy night	sid. 8–9
Romer i Sverige	sid. 10–11
Sibbarp camping	sid. 12
Bakro	sid. 12
Greppa livet	sid. 13
Leva i två världar	sid. 14–15
Bokmässan	sid. 16–17
Musikalisk afton	sid. 18
Turkiska dagar	sid. 19–21
Notiser från DO	sid. 22–23
Bilder berättar	sid. 24–25
Recept	sid. 26–27

Bilden på framsidan är tagen under den romska internationella dagen i Malmö den 8 april 2002.

Våra bidragsgivare

Kulturförvaltningen
Statens Kulturråd

ISSN 1651 3258

Tryck: Allduplo i Stockholm

det som kallas livets nektar. Vi kände att årets vinskörd var räddad.

På måndag pressar vi för att sen hälla över druvsaften på vinfatet, i mars smakar vi av vårt Fontanafredda. I söndagskväll, lade vi våra händer på det sista korrekturet inför trycket.

Skål ta mig fan.

Sammet och spetsar

På Biblioteket i Vallentuna kommer man under hösten att ha en serie evenemang av skilda slag. Först ut på banan var Hilda Swartz som berättade om den finsk-romska dressen, så typisk och lätt att känna igen.

Sammet och Spetsar hette seminariet om den finsk-romska kvinnans traditionella kläder. Det var Eila Pöllänen som inledde i aulan. Hon tillhör själv en annan minoritet, sverigefinnar. Hon berättade om romerna som ett känslans folk.

– Den romska kvinnans kläder i Finland syns verkligen och de romska männen klär sig stiligare och visar mer känsla än den finske mannen gör, menade hon.

Eila Pöllänen berättar kort om romernas historia i Finland, om hur de utvisades från Sverige av Gustav Vasa någon gång på 1500-talet, om prästerna som under Olaus Petris tid förvandlades till bödlar i guds namn.

– Romerna har inte lämnat så mycket spår efter sig, men själva deras sätt att leva är ett minnesmärke av seghet, ett minnesmärke som har överlevt utan egna institutioner, myndigheter eller förvaltningar.

Den finsk-romska kvinnans kläder är något de flesta icke-romer förknippar med romska kvinnor idag. Få vet att de flesta romska kvinnor som rör sig i det moderna svenska samhället idag bär helt vanliga kläder. Men just den finsk-romska kvinnans dress är det ingen som tar miste på, dock är det få som vet vad det innebär att bära den eller hur mycket tyg den innehåller. Det vet Hilda Swartz från den finska kalégruppen. I motsats till vad många tror har inte den romska dräkten i Finland så många år på nacken.

– Runt förra sekelskiftet såg de romska klänningarna i Finland ut ungefär som de gjorde i Sverige vid den här tiden och i många andra europeiska län-

der också för den delen. Färgglada kläder i bomullstyg med volanger till skillnad mot dagens finsk-romska kjol som är sydd i ett stycke.

Bara att höra mängden tyg som ingår i en finsk-romsk kvinnas kjol gör en matt. Nio meter sammetstyg, nio meter mellantyg och nio meter foder går åt och kjolen kan väga upp till åtta kilo. Det är många kvinnor som fått problem med både rygg och höfter på grund av klädselns tyngd.

– Från början såg inte kjolen ut så här, berättar Hilda. När de finsk-romska kvinnorna först började att använda dem fanns det nästan inget sammet att få tag på och det var dyrt. Att ha en bård av sammet i botten på kjolen på den tiden gav status.

Ju bredare bård, ju större status och med åren hade alla kjolar till slut all den status de rimligen kunde ha. De var sydda helt i sammet.

– Givetvis måste man ha högklackade skor till en kjol som denna, säger Hilda och skrattar. Annars skulle kjolen släpa i backen när man går. De högklackade skorna gör även att vi får en bättre hållning.

Till blusen går det åt tre meter tyg, massor med krussiduller, spetsar och undertråd.

– För tjugo år sedan var det omöjligt att bära en svart blus, som de flesta gör idag. Det var förknippat med sorg. Min mamma kan än idag inte bära en svart blus på grund av detta.

Varje finsk-romsk kvinna med självaktning måste ha tre olika kjolar i sin garderob. En att städa i, en till vardags och en till fest.

– Vi gör allt i den här kjolen, berättar Hilda och ler. Det är bara att vika in den och jobba på. Det är inget tvång idag att bära dessa traditionella kläder, även om många fortfarande gör det.

Den romska flickan sätter normalt på sig kläderna vid 16-17-årsåldern. I början är det föräldrarna som står för de dyra kläderna, sedan är det mannen som ska stå för fiolerna. Numera kan kvinnorna även bära ytterplagg, ytterkappa eller päls. Under kjolen hade kvinnan förr i tiden en liten väska med spåkort i.

I pausen till evenemanget fanns det goda bakverk till försäljning. Många lät sig väl smaka.

Eila Pöllänen och Hilda Swartz tackar publiken.

Nya fynd i resandebyn på Snarsmon

Fv. Pia Claesson, Kristina Lindholm, Christer Magnusson, Mikael Johansson, Laes Hammar, Jacki Moberg, Ronny Magnusson. På huk Björn Ståhl med barnbarn.

För tredje året i rad samlades resande från Resande Romers Riksorganisation, RRR, på Vassbottens Camping under en vecka för att umgås och fortsätta med utgrävningen av resandebyn uppe i skogen på Snarsmon tillsammans med Bohusläns museum. Nytt för i år var upptäckten av ett välpuslat stengolv, som förbryllade de bägge arkeologerna Kristina Lindholm och Pia Claesson.

Det råder ett lugn ute i skogen vid Snarsmon och man känner hur historiens vingar slår bland tallarna. När vi kommer dit finner vi Kristina Lindholm vid den senaste utgrävningen. Det är en strålande varm septemberdag och friden vilar över mon som ett andetag fyllt av ren luft.

– Vi hittade inga spår av väggar där, säger Kristina Lindholm och det taktegel vi funnits räcker inte alls att täcka ett tak med. Vi kan bara spekulera i vad den här byggnaden har använts till. Vi har funnit ett stycke av en stor järngryta, något som kan tyda på att här har antingen varit ett storkök eller en tvättstuga. Här har funnits en eldstad och vi har funnit en hel del keramiska skärar från krukor och fat.

Det började med att man hittade en liten upphöjning i landskapet och först trodde man att det var en smedja man funnit, men det var det alltså inte.

– Det finns tre saker som borde finnas här och som borde ha hittats, säger Lars Hammar från Bohusläns museum. Det är en brunn, en smedja, och en begravningsplats. Eftersom de inte var välkomna i kyrkan i mitten på 1800-talet kan man utgå från att de själva ombesörjde sina begravingar. En brunn måste de också ha haft. Det har talats om att det funnits en mycket djup brunn i området.

Man har funnit en hel del järnföremål; spikar, beslag, och gångjärn. För att bevara dem måste de konserveras så att de

inte rostar. Alla intressanta föremål man funnit under de tre år utgrävningarna pågått kommer att visas i en utställning den 18 november på Bohusläns museum under temadag "Resande Romer" med fokus på Snarsmon. Tanken är att den ska pågå i några veckor innan några resande ungdomar tar den med sig till några av högstadieskolorna i norra Bohuslän.

Ett udda fynd som gjordes i år var en stor rund sten med märkliga sprickor eller ur ristningar i.

– Det var Ronny Magnusson som hittade stenen, säger Kristina. Den ser verkligen knepig ut. Det kan vara en vanlig sten med ett konstigt mönster, men det är lite märkligt att den just skulle ligga här i anslutning till bebyggelsen på Snarsmon.

Många kom

En av dagarna var tänkt som en officiell invigning, med avtäckning av en liten plakett på en av stenhällarna i området. Det var en varm och solig dag i septem-

Mystisk sten i området

ber och cirka 50 personer hade samlats vid den avlägsna platsen i skogen bara fyra hundra meter från den norska gränsen. En av dem som var där var Christer Augustsson, en god vän till Christer Magnusson.

– Det här är intressant och jag har varit här hela veckan, även om jag inte kan gräva på grund av sjukdom, men det är kul. Jag kan ju hela historien.

En av de resande som varit med och grävt varje gång är Ingmar Sandberg. Även i år finner man honom på huk i en utgrävning.

– Jag undersöker vad de andra undersöker. Det ligger en sanning här, men vad den är, är svårt att säga. Man blir mer och mer intresserad för varje år.

Ingmar Sandberg funderar på att själv bosätta sig på Snarsmon.

– Då skulle jag kunna fundera i lugn och ro och då skulle jag bygga mig en sån där kolmila eller vad det är för värrens skull.

Själva ceremonin inleddes av Karl Axel Wikström, kulturanvarig på Tanums kommun. Han talade om den mystik som vilar över Snarsmon.

– Jag funderade mycket på det här området långt före utgrävningarna och undrade vad som dölde sig här. Det var med en stor tillfredsställelse som jag såg hur Bohusläns museum och de resande började gräva här år 2004, säger Karl Axel Wikström.

I september förra året invigdes platsen som det 25:e besöksmålet i Ekomuseum gränslands smörgåsbord av attraktioner i området. Då var det över två hundra personer som hade samlats på mon. Valfyllda bussar hade kommit från både Tanum och Strömstad. I år var det färre, men intresset finns kvar.

– Veckan som gått har resande romer, tillsammans med museet arkeologer, bokstavligen grävt i sin egen historia, säger Karl Axel Wikström.

Närheten till Norge gör att det även finns ett norskt intresse för utgrävningarna.

Ronny Magnuson tycker även att aktiviteterna uppe på Snarsmon passar väl in i år, som är ett mångkulturellt år.

Ronny Magnusson är Ordförande i Resande Romers Riksorganisation och en

Det var många som tagit sig ut i skogen denna vackra dag.

Här är hela gänget framför den nya utgrävningen med stensättning.

av de drivande bakom utgrävningarna uppe på Snarsmon. Han tackade museet för samarbetet och förklarade samtidigt att plaketten som skulle avtäckas ännu inte var klar. Han ledde dock

Tv Karl Axel Wikström, kultursvarig på Tanums kommun, th Christer Augustsson.

alla besökarna på en kort vandring fram till berghällen där plaketten inom kort ska sitta och lämnade över ordet till Lars-Erik Hammar som berättade om de föremål som hittats och om den historia som de tror sig ha funnits.

Arkeologen Kristina Lindholm berättade om den senaste utgrävningen, den som man först trodde var en smedja.

– Först såg det ut som en limpa, men när vi tagit bort torven upptäckte vi stengolv. Vi kunde också ana en dubbelmur och vi fann en del trasigt taktegel som ofta var bränt på bägge sidor. Det hela är lite småkneigt. Den här byggnad

den skiljer sig från alla de andra. Den har inte varit nergrävd och vi har funnit rester av kol, sot, porslín, olika slags spik, beslag till en dörr, mängder av trasiga takpannor och tegelsten.

På några av takpannor fann man spalter med siffror inristade. Vad dessa siffror betyder är det ingen som vet. Man har, som sagt, även funnit delar av en stor järngryta.

– När man ser på den här lämningen ser man inte ett hus bara ett golv och en låg mur. Det finns inga rester av väggar, säger Kristina.

Spekulationer om vad huset har använts till är alltså många.

– Ett kollektivt kök

är en mycket trovärdig idé, säger skådespelaren Willie Andréasson. Han undrar också om backstugor är något specifikt för resande.

– Backstugor är en del av Fattigsverige från förr och inget specifikt för resande, svarade Lars-Erik Hammar.

Alla husen på Snarsmon, med

undantag av det med stengolv, är djupt nergrävda i marken och alla har sina öppningar mot söder. Man har funnit mycket glas som tyder på att det har funnits fönster.

– Här finns många fler byggnader än vad man kan se, tror Kristina. Bland de många olika byggnader man kan se har säkert funnits många olika verksamheter.

Boplatsen är numera större och innehållsrikare än vad man först anade.

– Det finns inte bara en historia här utan flera olika lager av olika historier. Det är mycket som gömmer sig under torven, säger Lars-Erik Hammar.

Den största grunden till en boning ligger allra längst bort. Den grunden är byggd av betydligt större stenar och ser proffsigare ut än de andra grunderna i området och är förmodligen byggd senare.

– Det här är den bäst bevarade grunden i området, förklarar Björn Ståhl. Jag har jobbat med Lasse i Ekomuseet gränsland och jag har varit med på Snarsmon sedan starten.

Björn Ståhl driver ett café i ett gammalt tullhus ett stycke därifrån och arbetar aktivt med att bevara alla kulturattraktioner i området.

Lena Lindqvist, Jacki Moberg och Anette Magnusson undersöker den mystiska stenen som nyligen upptäcktes på området.

Ny myndighet för romer

Nu ska det bli mer fokus på romernas situation i Sverige. Delegationen för romska frågor, en ny statlig myndighet, ska under tre år arbeta med att förbättra romernas situation. Förslaget klubbades igenom i regeringen strax innan valet och maktskiftet.

Under några år fungerade Romarådet, först under Mona Sahlin och sedan under Jens Orback, som ett rådgivande organ där romerna själva kunde komma med förslag direkt till regeringen på hur deras situation kunde förändras, men nu har en ny statlig myndighet inrättats för att tillvarata romernas rättigheter i Sverige.

Enligt vad ÈRG erfar togs regeringens presentation av förslaget emot väl av romerna som tyckte att det var ett bra förslag.

Det kommer att anställas två personer till sekretariatet. Det är de två som ska hålla det hela rullande. En styrelse eller arbetsgrupp kommer att bildas. Dess ledamöter kommer att träffas då och då, hur ofta är inte bestämt. De personerna kommer att arvoderas vid mötena. I styrelsen kommer det att finnas lika många tjänstemän som romer, men max tio personer. De tio personerna är de som utgör delegationen. Delegationen kommer även att ha referensgrupper. En av dem kommer att vara det nuvarande Romarådets delegater.

Referensgrupperna kommer att tillsammans med delegation träffa den minister som är ansvarig minst två gånger om året.

Uppdraget

Delegationen ska ha i uppdrag att vara nationellt pådrivande i arbetet med att förbättra romers situation i Sverige.

Arbetet, som förutsätter en nära dialog och samverkan med romer, ska ske med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden om att skydda och främja de

mänskliga rättigheterna. I internationella konventioner har Sverige åtagit sig att vidta lämpliga åtgärder för att inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet främja fullständig och effektiv jämlikhet mellan romer, i egenskap av nationell minoritet, och den övriga befolkningen.

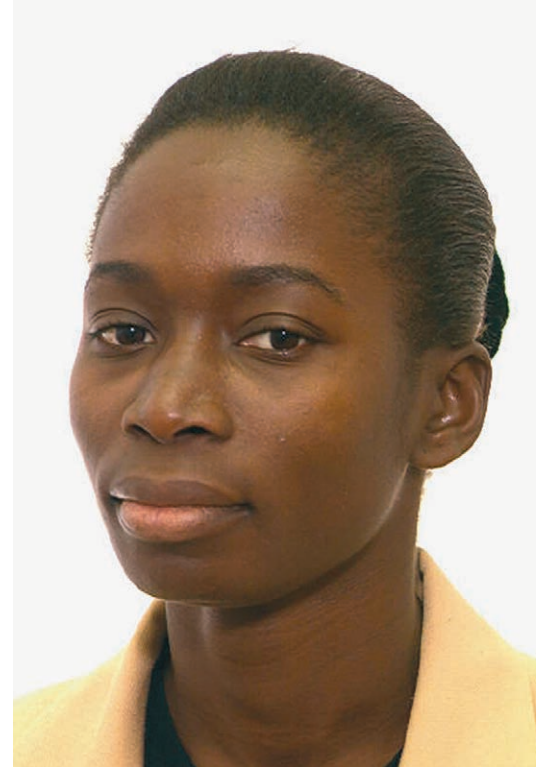
I rapporter till regeringen framgår att många romer i Sverige drabbas hårt av diskriminering och att romer har en särskilt svår situation till exempel i skolan, på arbetsmarknaden och på bostadsmarknaden. Företrädare för romska organisationer har i dialog med regeringen lyft att det särskilt på kommunal nivå finns ett stort behov av kunskap och stöd för att förbättra romers livsvillkor. Internationella organ, som Europarådet och FN:s rasdiskrimineringskommitté, har framfört till Sverige att det behövs statliga åtgärder för att komma till rätta med de problem som romer möter inom det sociala, politiska och ekonomiska områdena.

Dessa synpunkter och rapporter visar att det finns ett behov och ett ansvar att vidta åtgärder för att motverka diskrimineringen av romer och för att främja romers möjligheter att på lika villkor som den övriga befolkningen delta inom samhällslivets olika områden. En delegation för romska frågor möjliggör en sammanhållen satsning i syfte att förbättra situationen för romer i Sverige.

Delegationen har i uppdrag att inhämta, sammanställa, analysera och redovisa erfarenheter och kunskap som finns på området samt lämna förslag på hur romers livsvillkor i samhället skall kunna förbättras.

Delegationen ska också främja och stödja kommunala projekt och verksamheter som syftar till att förbättra romers situation.

Slutligen ska delegationen informera och sprida kunskap om romer och romers situation i Sverige samt uppmuntra kun-

*Integrations- och jämställdhetsminister
Nyamko Sabuni*

skaps- och erfarenhetsutbyte mellan statliga myndigheter och kommuner.

Delegationen ska arbeta utåtriktat och dialog ska utgöra en stor del av dess verksamhet.

Representanter för romska organisationer ska utgöra minst en referensgrupp till delegationen.

Delegationen ska senast den 31 december 2007 respektive 2008 redovisa för regeringen den verksamhet som har bedrivits i delegationen under respektive år. Delegationen ska vidare senast den 31 december 2009 till regeringen slutredovisa uppdraget och samtidigt lämna förslag till hur arbetet för att förbättra romers situation ska fortsätta efter det att delegationen avslutat sitt arbete.

Detta var den förra regeringens intention med delegationen. Nu återstår det att se vad den nya har för intentioner. ÈRG har sökt Integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni för att hör hur arbetet kommer att fortskrida, när delegationen startar osv utan resultat.

Fullt ös på restaurang Buddhas dansgolv i Malmö.

Romer i svängom på krogen

Att romer ständigt blir portade på krogar runt om i Sverige är väl ingen nyhet. De står i krogkön som alla andra, men kommer sällan längre än till dörrvakten. Men sedan snart ett år tillbaka har de nu en egen kväll på ett ställe i Malmö där de garanterat kommer in.

En gång i månaden arrangeras Gypsy Night, ett populärt romskt disko där romer i alla åldrar kommer för att umgås och dansa, men givetvis är alla andra som vill komma också välkomna.

Det är Rober Sukó Vävström som arrangerar Gypsy Night, en diskokväll för Malmö's alla romer. Det är sällan man ser så många romer på ett och samma ställe. På kort tid har diskot blivit ett känt och efterlängt fenomen och romer reser långväga för att komma dit. Den här kvällen i slutet av september fanns det tillresta romer från både Göteborg och Uppsala där.

Idén till diskot fick Robert när han jobbade som ordningsvakt på Gaston, en nattklubb bland många andra med disko i Malmö.

– Jag har en vän som heter Dan Flasch som arbetar som ordningsvakt på olika krogar. Han brukade fråga mig om jag

inte kunde arbeta som vakt när det fattades personal. Jag arbetade ofta med honom på kvällarna på ett ställe som heter Gaston. Det var då tanken dök upp. Varför har inte vi ett liknande disko för romer?

Detta var i januari 2006. Idén mognade snabbt och efter att ha talat med Gastons ägare kom de överens om att Robert kunde stå för arrangemanget en gång i månaden.

– Den fjärde mars körde vi igång den första Gypsy Night. Sedan dess har vi arrangerat sju diskokvällar.

Redan första kvällen fylldes Gastons lokaler i två plan med minst 200 romer. Gastons ägare hade tryckt upp flyers som delades ut och den romska djungeltruman hade gjort sitt. Det fanns även information att läsa på Roberts välbesökta hemsida.

– Det var övervägande romer som kom, säger Robert, men man behöver inte vara rom för att komma in. Alla är välkomna till Gypsy Night.

Romska ungdomar kommer ofta i stora sällskap. Ibland är det hela familjer som kommer, föräldrar med vuxna barn, kusiner och svärföräldrar, ja alla tänkbara kombinationer. Detta är ju så typiskt romskt, att man fortfarande umgås över generationerna utan att det är något konstigt med det. De har alla detta gemensamt: dansen, musiken och samhörigheten.

Men det finns vissa regler som man är benhårda med och som inte uppskattas av alla. Man måste vara arton år för att komma in, även om man har sina föräldrar med sig.

– Tyvärr så måste vi hålla på reglerna även om det tar emot. Ibland kommer det en hel familj med underåriga barn och vi får inte släppa in ungdom under arton år. Det känns både svårt och ledsamt att behöva neka dem inträde, särskilt när man känner dem, men det är inte vi som har hittat på de här reglerna. De gäller för att det är en offentlig restaurang där

man serverar sprit. Sköter vi inte det här så blir det problem för både oss som arrangörer och restaurangägaren, förklarar Robert med en bekymrad blick.

Sällan ser man så många olika slags romer på en och samma gång. Alla grupper finns representerade här. Just den här kvällen var det många romer från Tjeckien, Ungern och Polen som fanns på plats.

– Det är roligt att det kommer romer från alla de romska grupperna, även om det inte har varit så många av resandefolket här, men jag tror att de kommer när det blir mer känt bland dem.

Musiken som spelas under kvällen är en blandning av modern dansmusik, från Mikael Jackson till modern r&b, men givetvis spelas det framförallt romsk musik av olika slag, till exempel romsk tekomusik med texter på romanés och romsk musik från Ungern.

– Det behöver inte vara diskomusik för att en rom ska börja dansa, säger Robert.

Men det dröjer några timmar innan dansen kommer igång. Framåt midnatt börjar nästan alla dansa. Romsk diskomusik blandas med traditionella sånger. När de gamla sångerna spelas är det många som sjunger med i de välkända texterna.

– Då det spelas romsk musik är det alltid mer folk på dansgolvet. Då drar man upp en danspartner från sin stol för att dansa till tonerna av en medryckande romsk låt, säger Robert.

Kvällens DJ är Mischó Michell Nickolich, annars brukar det vara Józka Robert Jansson som rattar mixerbordet och underhåller mellan skivorna.

Varje diskokväll är det alltid någon som uppträder. Det är oftast en ung romsk tjej eller kille som sjunger till bakgrundsmusik från en egen cd.

– Tanken är att ge dem chansen och möjligheten att visa upp sina sångfärdigheter för en romsk publik, förklarar Robert.

Den här kvällen var det Daisy Balros som sjöng sånger från sin nya cd som heter Daisy kort och gott.

Nytt för den här kvällen är bytet av

Daisy Balros.

lokal. Fram tills ikväll har man alltid hållit till i Gastons lokaler.

– I kväll spelar vi på King Buddha. Hotellet som ligger mitt emot Gaston har klagat på att vi förde för mycket liv så vi blev tvungna att byta lokal. Vi får se om det är här vi kommer att fortsätta vår verksamhet. Allt beror på hur tillströmningen blir, men vi kommer med största sannolikhet att behöva en större restaurang med större dansgolv. Intresset för Gypsy Night bara ökar för varje gång. Det hinner knappt gå en vecka så ringer folk och frågar när det är dags för nästa Gypsy Night. När jag svarar att det blir först i slutet på nästa månad, hör jag besvikna suckar i telefonen, "blir det inte tidigare". Men jag har valt att bara köra en gång i månaden

En dansant rom.

och då så nära den sista i månaden som möjligt. Sedan är nog bara nyttigt att få längta lite, säger Robert och ler stort.

Framåt småtimmarna är det sveltig värre på dansgolvet. Männen utmanar varandra i olika danser omgivna av en hängiven publik. Ute på den regnvåta gatan glider den ena bilen efter den andra långsamt förbi på den trånga gatan med högljudd romsk musik flödande ur de nervevade bilfönstren. Det känns lite som raggarnas femtiotal i en romsk upplaga. Olika grupper av män och kvinnor står och pratar med varandra och röker. Snart är det dags att börja längta igen.

Tv. Lado Balros, Rober Sukó Vävström och kvällens DJ, Mischó Michell Nickolich.

Tina Sköld Engdahl tillsammans med flickorna i STIL.

Mer fokus på romer

Den 10 oktober i år var det i Lund dags för den första konferensen i en serie av flera som ska synliggöra Romer i Sverige. Det är ett utvecklingspartnerskap mellan 9 partners. Målsättningen är att finna nya metoder som kan öppna arbetsmarknaden för romer och påverka attityder både i majoritetssamhället och bland romerna.

Romer i Sverige – från syd till nord, är namnet på ett Equal projekt med särskilt fokus på romska unga kvinnor. Visionen är en öppen, jämlik och jämställd arbetsmarknad utan diskriminering för romer i arbetsför ålder.

Konferansen i Lund inleddes av Stefano Kuzhikov, Ordförande i riksförbundet Romer i Europa och Katarina Gürsoi från Länsstyrelsen i Stockholm.

– Equal är ett gemenskapsinitiativ inom EU som syftar till att få bort all diskriminering och utestängning från arbetslivet. Ett Equal projekt är det samma som ett partnerskap, olika partner delar, jobbar och löser ett gemensamt problem. I Sverige är det EFS som administrerar och finansierar Equal projekten, sade Katarina Gürsoi.

Det är Länsstyrelsen i Stockholm som är coordinator och samordnar alla partners.

– I sex lokala delprojekt sker konkreta metodutvecklingsarbeten där generaliser-

bara metoder utvecklas. Stödttjänster formas som kan bidra till en positiv utveckling för en romsk delaktighet på lika villkor i arbetslivet, sade Stefano Kuzhikov.

Han menade att de vill säkerställa att romerna är med från början.

– Vi vill få igång romerna och få in dem på arbetsmarknaden. Vi vill även få in romer på kommunala och statliga myndigheter. Vi vill att de blir brobyggare, sade Stefano Kuzhikov.

Projekttiden löper 2006-2007 och EFS har beviljat drygt tio miljoner kronor.

Mycket fokus läggs på jämställdhet, även en rent allmän sådan. Lillemor Dahlgren är jämställdhetsdirektör i Skåne.

– Jämställdhet är något som berör oss alla dagligen. Ingen kommer undan. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar, men ännu har ingen sett ett sådant samhälle.

Dennis Kullman är jämställdhetsminister på länsstyrelsen i Stockholms län.

– Det är länsstyrelsen som genomför den nationella politiken. Till vår hjälp har vi lagarna, sade han.

Lagarna om förbud mot diskriminering gäller idag inom en mängd olika områden.

– Det kan bland annat innebära att olika taxor hos frisören för män och kvinnor är olagliga. Det är inte kön som ska avgöra taxan utan snarare den tid det går åt i frisörstolen, säger Dennis Kullman.

Regeringens mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta är ett mål som Karl Bildt skrev under på när han var statsminister. Det känns skönt att veta, säger Dennis Kullman.

Soraya Post, Ordförande i International Roma Women Network, IRWN, och Stefano Kuzhikov gav en tillbakablick på romernas historia.

– Empowerment (egenmakt) är ett nytt begrepp för mig, ändå har vi jobbat med dessa frågor i många år. Redan i Indien var vi olika grupper, grupper som vi idag kallar romer, sade Stefano Kuzhikov.

Det som hände romerna i Europa har format dem att inte vara delaktiga i samhället.

– Vi har varit slavar och förtryckta, men trots alla svårigheter har romerna lyckats resa sig. Vi har haft en egenmakt att klara oss trots trakasserier och diskriminering. Vi har en stark kultur och en stor gemenskap, men vi har inte kommit lika långt med jämställdhetsfrågorna än. Se på Sverige för bara femtio år sedan. Det var inte så länge sedan kvinnorna fick rösträtt här. Det är samma för oss, men vi har det svårare. Vi har inte haft möjligheten att jobba med dessa frågor tidigare och olika grupper har kommit olika långt, men det är något som vi alla dagligen konfronteras emot. Det kommer att ta sin tid, men det är en process som vi har börjat.

Soraya Post, som tillhör resandegruppen, har ett starkt engagemang för den romska frågan.

– År 2006 är möjligheterna, rättigheterna och skyldigheterna fortfarande inte de samma för romerna som för majoritetsbefolkning. Om du är blond som jag är och

har blå ögon, då går det bra att handla i affären, men om jag har mina mörka barn med mig, ja då har jag en hel svans av biträden som följer mig. Vi har rätt till hemspråk, men det finns inga romska lärare. Det ställs för höga krav på romer som vill arbeta i skolan. Vi har ju inte haft tillträde till skola och arbete förrän nu. Att leva i ett utanförskap är destruktivt.

Soraya menar sedan att de romska kvinnorna är lika aktiva som de romska männen.

– I IRWN, som jag varit med att starta, kämpar vi visserligen för romska kvinnor, men nöden i Europa är inte kvinnlig eller manlig.

Hon var länge osäker på sin identitet.

– Min mamma var mörk och fick aldrig komma till skolan på Lucia och så. Mina barn ska inte behöva skämmas på det sättet över sitt ursprung.

Soraya pratar om att påverka och ändra den officiella romska historien.

– I historieböckerna borde det stå att det finns mellan 10-15 miljoner romer i Europa, att det finns drygt 60 olika dialekter och att vi kommer ifrån Indien. Det står mycket om flugor och spindlar i uppslagsverken, men inget om oss.

Soraya Post har intervjuat romska barn om vad de tycker om jämställdhet.

– De förstod inte frågan. Kan en tjej bli en brandman frågade jag då. Varför inte, tyckte de.

Könstänkandet kommer alltså senare i livet.

Det har skett mycket med de romska frågorna under senare år.

– Det har tagit tio år att lyfta våra frågor och skapa engagemang och vi har gjort mycket mer de senaste fem åren än vad som skett sedan 60-talet, sade Stefano.

Det finns en viss oro för vad som kommer att ske med minoritetspolitiken med den nya regeringen.

– Vi har vant oss vid socialdemokraterna, vi får hoppas att den nya regeringen inte raderar ut allt det arbete som gjorts. Det är synd att det fortfarande inte finns några romer på strategiska platser inom stat och kommun.

Stefano menar att romerna var de första EU medborgarna.

– Vi var de första som reste i Europa utan pass och utbytte varor och tjänster.

Ett av de sex Equal projekten heter STIL. Det betyder Starka Tjejer I Lovara. Det är sju romska tjejer bosatta i Lund-regionen som deltar. Projektledare är Tina Sköld Engdahl.

– Det är otroligt spännande att få vara med om det som tjejerna berättar. Projektet handlar om demokrati och transparens och vi började med en förstudie 2003 med medel från EFS.

Det har hänt mycket med Tinas kontakt med tjejerna sedan dess.

– Idag ser sig tjejerna som aktiva och trygga kommuninnevånare, säger Tina.

Stora förändringar har med andra ord skett med tjejernas inställning och delaktighet i samhället. De har tagit makten över sina egna liv.

– Jag har fått göra nya saker berättar Maria, en av tjejerna i projektet, och jag gör saker själv också. Jag följer min kalender och jag är ute i samhället.

Tina menar att självförtroende är viktigt för tjejerna och en mer aktiv vardag.

– De böver äta bra och ha bra kondition. De måste orka satsa och ge allt.

– Innan projektet startade var jag hemma varje dag och alla dagar var lika varandra, sade Rosa, en annan tjej i projektet.

Nu ansvarar hon för sin egen planering, planerar sin friskvård och går ut i samhället.

Tjejerna får kunskap i företagande. Alla har individuella utvecklingsplaner. De tar också större ansvar för vad det är de gör.

– Nu klarar jag mig själv och kan ta mig dit jag vill, sade en av flickorna.

Tanken med projektet är att tjejerna med sina nya kunskaper och erfarenheter i företagande ska kunna starta en egen verksamhet i kooperativ form. De är intresserade av att driva ett café.

De studerar ämnen som svenska och engelska, de får ta körkort, lära sig datakunskap, ledarskap, friskvård, kooperativt föreningsverksamhet och företagsverksamhet.

Bobby och sonen Kocak Lärhund underhåll.

– I våras fick vi äntligen vår egen lokal där vi kan ha vårt café, berättar Julia.

– Vi ska utveckla en metod som andra kan använda sig av, säger Tina. Vi arbetar alltså med metodutveckling och tjejerna är nu anställda av kommunen.

– vi vill inte ha socialbidrag nu när vi har fått jobb och kan utveckla vårt caféarbete, som en av tjejerna uttryckte det.

Silvia, en annan av tjejerna blev glatt överraskat av möjligheten att hon kunde ta sitt körkort. Idag har hon sitt körkort.

– Det är häftigt att höra ett helt gäng unga romska tjejer säga till sina barn på morgonen: Hej då! Nu ska mamma jobba! avslutade Tina sitt anförande.

Tjejerna har fått anställning i kommunen under projekttiden fram till 2008. De är anställda som metodutvecklare och går kursen under tiden som ska leda fram till egna framtagna metoder.

Stefano Kuzhikov, Helena Cronsell och Katarina Gürsoi.

Romer nekas campingplats

En sommardag 2004 bestämde sig några familjer från Resande romers riksorganisation i Göteborg för att campa på Sibbarps camping. De var 27 stycken i sällskapet och de ringde till campingen samma dag för att kolla att det fanns lediga platser och det gjorde det.

Men när de kom fram och ska checka in blev det tvärstopp.

– Här finns det inga platser lediga, det är fullt, sade campingchefen.

– Men på telefon sa ni att det fanns platser, vad menar ni, svarade Ronny Magnusson förvånat. Han är ordförande i Resande Romers Riksorganisation.

De ser att det finns en helt tom äng med EL-skåp, avsedd för vagnar och husbilar som vill ha 220 volt anslutet till sin vagn.

Familjerna blev både förbannade och besvikna över att bli nekade.

– Det kändes väldigt förnedrande att stå där bland andra campare och argumentera med honom, säger Ronny.

Familjerna åkte vidare och tog i stället

in på Lomma camping där de kom in.

Nu har DO stämt Sibbarps camping i Malmö för brott mot lagen om förbud mot diskriminering. DO yrkar på sammanlagt 675.000 i skadestånd för kränkning av de 27 romer som nekats tillträde till campingplatsen trots att det fanns lediga platser.

Familjen ville campa tillsammans med barnen. Närheten till Danmark och lediga platser avgjorde valet av Sibbarps camping i Limhamn.

Sibbarps camping är en av Sveriges största campingplatser och har plats för upp till 800 husvagnar, husbilar och tält. Juli 2004 var en regnig sommar vilket medförde att campingen hade ledig kapacitet. Det beskedet fick också den kvinna i sällskapet som ringde upp Sibbarps camping för att höra om lediga platser för sju husvagnar. Hon fick veta att det inte behövdes någon reservation. Sällskapet var välkommet att stanna i några dagar.

När gruppen kom till campingen hän-

visade ägaren till att det var fullbokat.

Under tiden som samtalet pågick mellan ägaren och en del av sällskapet släpptes andra husvagnar in. Gruppen på 27 personer vände sig till DO och gjorde en gemensam anmälan mot campingen för etnisk diskriminering.

Numera drivs campingen av Malmö stad. Den tidigasre ägaren påstår att romerna ville ha campingen som lägerplats. Campingägaren förnekar dessutom genom sitt ombud, advokat Bertil Hallberg, att någon diskriminering skett.

DO återoppar också en tidigare anställd på campingen som vittnar om att romerna avvisades just för att de är romer. Men Hallberg meddelade att han å sin sida kallar tre vittnen som ska styrka att DO:s vittne inte är trovärdigt.

Bertil Hallberg säger till TT att hans klient, som är pensionär, kanske skulle kunna tänka sig att betala "ett symboliskt belopp" för att bli av med hela saken.

Tid för rättegång är inte satt.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Greppa livet

I Södertälje pågår projektet Greppa livet som ingår i Equal projektet Romer i Sverige – från syd till nord. De presenterade sitt projekt under en informationsdag om den romska minoriteten den 19 oktober. Inbjudna var tjänstemän och politiker Södertälje kommun, främst inom Socialtjänsten. Som ett annat gott exempel fick företrädare för Eskilstunaprojektet också komma till tals.

Projektet Greppa livet startade som en idé för drygt två år sedan på initiativ från de lokala romerna. Idén var att få en slags daglig verksamhet för romerna i Södertälje i samarbete med kommunen.

Det finns ca 300 romer i Södertälje och av dessa är 75 procent finska kale-romer. Arbetslösheten inom gruppen är hög och utbildningsnivån låg. De sociala och psykiska problemen ökar hela tiden. Man lever i ett utanförskap och ser inga vägar ur det. De unga saknar framtidshopp, alla dörrar verkar stängda för dem

En av de romer som är med i Greppa livet är Valde Ahlgren.

– Vi startade i december 2005. Vi har informerat romerna om projekt och intervjuat ungdomar mellan 16 och 35 år för att se om det verkligen ville vara med i arbetet. Vi ser till deras sociala liv, nätverk, hälsa etcetera och vi gör upp en handlingsplan som de ska följa.

De måste passa tiden, inte romsk tid, utan svensk tid. Romer hamnar ofta utanför utbildning och arbete, men vi har hittat två arbetsgivare som har lovat att ta emot och anställa några ungdomar.

När projektet är slut hoppas man att arbetet fortsätter. Idag ingår fjorton ungdomar i projektet, två av dem är flickor.

– Flera av dem har startat nya yrkesutbildningar, vi arbetar mycket med deras motivering.

Målsättningen för projektet är att skapa ökat samförstånd mellan romer och myndigheter, att skapa en plattform för dialog samt öka den romska befolkningens deltagande i utbildning och arbete något som kommer att öka deras inflytande över sina liv.

– Jag vill att de romska ungdomarna

får ta plats och att de tar över sina liv. De ska kunna både ge och ta. Vi måste ge dem dessa möjligheter, för när projektet är slut 2008 försvinner inte problematiken. Vi måste börja prata med de romska ungdomarna, säger Valde, med adress till tjänstemännen på plats.

I somras startade Tsihko Työ - ett arbetsmarknadsprojekt för romer i Eskilstuna. Projektet syftar till att öka möjligheterna för romer i Eskilstuna att få arbete.

– Det gäller att ha tålamod säger Rickard Nyman, coach och deltagare i Eskilstunaprojektet.

Han berättar om studiebesök och praktiska utbildningar, fyra på truck, två på storkök och en på komvux. De har tränat i att söka jobb och alla i projektet har börjat med styrketräning.

– Samhället måste värdesätta den kompetens som finns i gruppen och det är vik-

tigt att man satsar långsiktigt, säger Sofia Eriksson som också deltar i projektet.

Hon menar att de verkligen vill göra sitt bästa.

– Men vi behöver verktyg och extra stöd. Det är också bra för kommuner att ha en rom att bolla med, säger Rickard Nyman.

Det tio deltagarna i Eskilstunaprojektet hjälper inte bara sig själva utan även den kommande generationen. Åldern på deltagarna är från 22-36 år.

– Vi har fått mycket beröm av kommunen för vårt arbete, säger Rickard Nyman.

Projektet innebär också stora utmaningar.

– När vi försvinner hur är inställningen då? Nu är arbetsförmedlingen med som handläggare och vårt projekt är ett arbetsmarknadsprojekt. Hela samhällsbilden måste bli mer samhällsutåtriktad, säger Rickard Nyman.

Eduardo Contreras-Villa Nueva, chef för Integration från Södertälje, informerade bland annat om minoritetspolitiken i Södertälje.

– Jag ska arbeta för ett Södertälje som tolererar alla. Vi måste ha breda perspektiv och romer är mer utsatta än andra grupper, sade han bland annat.

Tv. Valde Ahlgren talar om Greppa livet. Övre bilden: Ragnhild Wivesom Norlin, Valde Ahlgren och Ulla Lindström. Undre bilden: Susanna Hedman, Rickard Nyman och Sofia Eriksson.

Simon Marainen, Ann Folin, Miriam Andersson, Domino Kai och Carola Grahn.

Leva i två världar

På Malmö museer invigdes nyligen utställningen Leva i två världar, en utställning gjord av unga människor som bor i Sverige, men som vid sidan av sin svenskhet har en annan kultur. Unga romer, samer och judar berättar i ord och bild om hur det kan vara att ha tillgång till två världar.

Det var många som tagit sig till Malmö museer på vernissagedagen den 1 oktober. På ett bord fanns det delikatesser från de olika grupperna. Museichefen Göran Dahlström stod som förste talare på trappan i foajén.

– Vi är mycket glada över att detta projekt är fullbordat och att så många kan ta del av det som arbetsgruppen åstadkommit, sade han.

Ann Folin, generaldirektör för riksutställningar berättade mera.

– Den här utställningen är gjord på ett lite annorlunda sätt. Den är inte gjord för eller om dessa människor, utan med dem. Det är 11 ungdomar som lever i två kulturer som arbetat fram denna utställning under två år.

Utställningen kommer sedan att vandra till tio olika orter i Sverige.

– Vi har gett dem stöd i hur man gör en utställning, men vi har inte styrt över innehållet.

Sedan fick företrädare för de tre minoriteterna som arbetat fram utställningen tala.

– Att leva i två världar som ung i Sverige är inte så märkligt som det kanske låter. Alla har ju fler än en värld som de lever i; jobbvärlden, familjevärlden, intressevärlden och så vidare. I vårt fall handlar det om traditioner och sammanhang och ibland krockar världarna. Arbetet med den här utställningen har varit både lärande och stärkande och mötet med både samer och romer har varit mycket berikande. Det fanns många fler

likheter än vad jag trodde. Men det fanns stora skillnader också grupperna emellan. Vi judar är mer svenska, utan att vi för den delen förlorat vår judiskhet, sade Miriam Andersson, kultursamordnare i Judiska församlingen i Stockholm.

Den romske aktivisten och eldsjäl, och en av medarbetarna på DO, Domino Kai, såg mycket nöjd och glad ut när han talade.

– Det känns som en mycket stor ära och en heder att få stå här tillsammans med judar och samer. Vi romer har genom årtusenden varit tvungna att vara i rörelse. Vi bär på ett behov av att smutska varand-

Göran Dahlström.

ra och då är judar och romer tack-samma grupper att ge sig på. Därför har hjulen alltid snurrat. Romerna har de sämsta förutsättningarna bland minoriteterna. Samhället borde se till att detta förändras. Jag hoppas att alla ni som är här upptäcker hur det är att leva i två världar.

Sameflickan Carola Grahn, en av dem bakom den samiska utställningen, talade om fördomar.

– Jag visste mycket lite om romer innan jag började med det här projektet. Jag visste inte att ni fanns runt omkring mig. Jag har ju alltid tyckt att fler borde veta mer om den samiska kulturen.

Ungdomarna bakom utställningen vill visa alla som inte lever i två kulturer att de både är speciella och lika.

Efter att Simon Marainen och Mattias Sikku Trädgård, två unga samer som också varit med att ta fram den samiska delen av utställningen, sjungit en specialkomponerad jojk för evenemanget öppnades så utställningen.

Vandringsutställningen bygger på ungdomarnas gemensamma men också olika erfarenheter och upplevelser. Den är gjord i samarbete med Riksutställningar, Samiskt informationscentrum och Judiska museet, med stöd från Framtidens kultur och Statens kulturråd.

Utställningen är inte så stor, men ämnet är desto mer angeläget. Romer, samer och den judiska gruppen representerar på ett tydligt sätt det mångkulturella Sverige, med djupa historiska rötter i landet. Leva i två världar handlar dock inte om kulturell tillhörighet i stort utan om hur några unga judar, romer och samer vill presentera sig. Vad händer när de olika världarna möts? När är det en fördel och när kan det vara jobbigt? Hur ser det ut i ett hem där en ung romsk person bor? Vad drömmar en ung same om? Går det att beställa pizza om man håller kosher?

– Utställningen handlar om mycket mer än bara "hemmet", berättar Nicolette Horvat.

Hon är en av de romska ungdomarna

Nicolette Horvat visar vart skåpet ska stå.

som varit med och tagit fram den romska delen av utställningen.

– Vårt arbete har varit att förmedla kontakter. Vi har hjälpt till att ta fram ungdomar till arbetet med bland annat fotoväggen, vi har pratat med ungdomar och bett dem skriva ner när de känner sig romska och/eller svenska. Många berättar om frågor som brukar dyka upp när folk får veta att dom är romer. Som till exempel: Vad har ni romer för religion, var kommer romer ni ifrån, med mera.

Det resulterade bland annat i en vägg på utställningen: Frequently asked questions.

– Där har vi skrivt ner de vanligaste frågorna, och sen kan man lyfta på lappen och se svaret.

På utställningen har varje grupp ställt ut ett kylskåp.

– Det var så att när vi talade om likheter/olikheter mellan våra kulturer enades vi om att det romska, judiska, samiska är mest påtagligt i hemmet. Som välkänt är, så är ju maten en stor del i kulturen, man samlas vid matbordet, man har olika maträtter med mera.

Olika ungdomar i projektet beskriver sig själva. på dessa bilder som kan snurra.

Därifrån uppkom ideen med kylskåpet. Judarna har ju sin kosher, samerna sitt renkött i olika former och vi romer har ju också våra traditionella rätter. Det försökte vi illustrera genom en inblick i våra kylskåp, säger Nicolette Horvat.

Ovan: Simon Marainen och Mattias Sikku Trädgård. Under: Ett romsk rum visades på utställningen.

Fred Taikon och DO Catri Linna på Internationella torget under Bokmässan.

DO på bokmässan i Göteborg

Under Bokmässan i Göteborg i år framträdde DO:s Catri Linna på Internationella torget tillsammans med Fred Taikon för att bland annat diskutera romernas situation på arbetsmarknaden. Konceptet var det omvända från det invanda. En rom ställde frågorna och DO svarade.

I en rapport som DO publicerade 2004 kan man läsa att romer blir diskriminerade på nästan alla områden.

Ett av de områden där romerna är mest diskriminerade är inom boendet, men de har rent generellt problem med tillträde, till campingen, till restaurangen, till hotellet, etc.

Catri Linna menar att problemen är både direkta och strukturella. Det ställs allt högre krav på dem som söker bostad, något som leder till att många romer uteslängs. I vissa kommuner är de inte alls välkomna och de trakasseras ofta av grannar. Denna utestängning från bostadsmarknaden för med sig många andra problem som barnens skolgång.

Fred Taikon undrade hur DO hade gått till väga för att få reda på att romer

kände sig diskriminerade i samhället.

– Vi gjorde en enkätundersökning som sedan låg till grund för den rapport som vi publicerade 2004.

Bostadsbolagen har ju stor makt över boendet, särskilt i romernas fall som ofta nekas tillträde på grund av hemliga listor som cirkulerar. Är det så?

– Det man kan säga är att romerna står längst ner på listan över vilka hyresgäster som bostadsbolagen helst ser i sina lägenheter.

Antalet anmälningar från romer har ökat markant de senare åren, vad kan det bero på?

– Att vi i högsta grad har kunnat hjälpa romer har lett till att allt fler romer anmäler när de blir diskriminerade.

Bostadsmarknaden innehåller mer dolda

sidor nuförtiden med fria kölistor och så vidare.

Trots de svarta listorna bor det ändå många romer i till exempel Rinkeby i Stockholm, Rosengård i Malmö och Hammarkullen i Göteborg. Vill man bo så tätt? Är inte dessa getton? undrade Fred Taikon.

– Många vill nog flytta, men man måste ha rätten att bo där man själv vill.

Är det bara att anmäla en diskriminerande handling till er?

– Hjälpen måste komma innan diskrimineringen är ett faktum. Vi måste i förväg stärka den romska gruppen så att de känner igen diskriminering när de möter den. Det är också vår uppgift att upplysa berörda myndigheter om något har hänt.

Är det inte dags att ni bjuder in bostadsbolagen för ett samtal i frågan?

– Vi ska överlägga med alla aktörer som agerar på bostadsmarknaden. Detta är viktiga problem och vi måste föra upp problemen till beslutsfattarna. Det är också viktigt att få fram flera romer som är synliga och som kan föra romernas talan.

Vad har du i matlådan?

Kokboken Matlådan presenterades på årets bokmässan, den har även vunnit Måltidsakademiens första pris i klassen vardagsmat helt nyligen. Grattis!

Gunilla Lundgren är inte särskilt intresserad av mat, ändå har hon nyligen tillsammans med Kerstin Gidfors skrivit en kokbok, om än av ett mycket annorlunda slag. Tolv män och kvinnor i Sverige har fått berätta vad de har i sina matlådor. De har dessutom lämnat ut recepten på de smakfulla anrättningarna. På bokmässan i Göteborg nyligen presenterade hon boken tillsammans med en av matlådokockarna, Ramona Taikon Melker, en romsk kvinna från Stockholm.

– Boken handlar om både mat och kultur. När det talas om invandrare så tror många att de inte jobbar. Men jag känner jättemånga som arbetar på olika ställen i olika yrken. Och därför ville jag, Kerstin Gidfors, och Ann Eriksson som har fotograferat, göra en bok om vad dessa svenska arbetare har i sina matlådor. Arbetarna är från hela vårt avlånga land, från Skåne till Lappland. Bland dessa arbetande kokkonstnärer finns det många olika slags kulturer representerade, här finns en same, en rom, en turk, en grek och så vidare. Detta är ett tvärsnitt av det arbetande folket.

Boken blir mycket levande när maten

beskrivs på det här sättet. Barn till exempel stöter ofta på det här med många kulturer genom skolan och maten.

– I skolmatsalen kan man träffa på någon som inte äter en viss korv eller

något annat och då blir det väldigt tydligt att det finns många människor med olika matkulturer som bestämmer hur de lever.

Mat är kultur helt enkelt och boken beskriver detta på ett

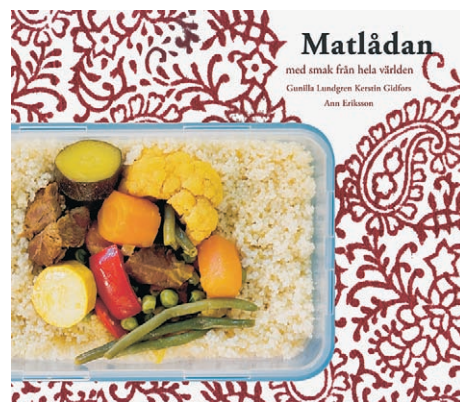
mycket positivt sätt. Ramona Taikon Melker är med i boken med ett recept på en härlig romsk fiskgryta.

– Det var min mor som lärde mig att laga den när jag var liten.

Hon tillagade även saviako, ett romskt tebröd med keso och russin.

Gunilla berättade även om sina tidigare böcker med romsk anknytning, som boken om Sofia.

Till bokmässan valde förlaget ut Ramona Taikon att presentera boken och

dessutom att laga ett av sina recept inför publik på mässans eleganta Mattorg. Ramona hade valt att laga saviako – en romsk kaka med ostfyllning. Hon väckte uppmärksamhet i sin vackra röda traditionella klänning, och hon charmade publiken med sitt goda humör. Ramona hade 50 minuter på sig, så det krävdes både kunnighet, koncentration och en del förberedelser eftersom publiken även skulle bjudas på den färdiga rätten. Mitt under föreställningen ringde Ramonas mobiltelefon! Mattorgetts konferencier Mikael Mölstad bleknade, men Ramona bara skrattade och lät publiken höra samtalet som gick ut i mikrofonen. Det var maken som ringde och undrade var han skulle parkera bilen. Succé!

Kakan blev färdig i tid, maken hittade fram, publiken applåderade och alla lät sig väl smaka.

Ramona Taikon Melker med Mattorgetts konferencier, vinkännaren, Mikael Mölstad.

Ivan Héraks romska kapell

En musikalisk afton

Den klassiskt klingande Wihankvartetten från Tjeckien och Ivan Héraks romska kapell turnerade nyligen tillsammans i sju städer i Sverige. Detta skedde genom ett samarbete mellan Rikskonserter och andra musikaliska föreningar i landet. Publiken bjöds på både klassisk och romsk musik från Centraleuropa. Turnén avslutades i Nora i Närke.

I en av Nora stadshotells anrika lokaler, byggt under 1880-talet med en vacker och smakfull inredning, med kakelugn och kristallkrona i större format, hälsade Tomas Olofsson publiken välkomna. Han är ordförande i Järnboåsens kammarmusikförening och medarrangör.

Den musikaliska dubbelaftonen inleddes med att kvartetten spelade kända stycken av Mozart och Dvorák. Den musikälskande publiken hade kommit från olika platser runt Nora för att bland annat lyssna på musiken, men även att för att under pausen bli serverad en ungersk gulasch.

Stråkarna sjöng, talade och jublade med varandra, ena minuten svävande mot rymden, andra minuten dalande dovt mot jorden. Det var hissnande, tankarna flög till mörka åskmoln för att i nästa sekund

flyga över böljande gyllene blomsterfält och hästar som skrittade fram i rask takt.

Ivan Héraks ensemble består av romska musiker från Tjeckien, Slovakien och Ungern. Ensemblen är romskt traditionell med två fioler, basfiol och cimbalom (hackbräde). Ivan själv är en virtuos på sin fiol. Med sin glödande stråke leder han publiken på en resa in i den romska musikvärlden. Det spelades musik som påminde om gitarristen Django Reinhardts hot swing, blandat med traditionell Csardas café musik. Givetvis fanns det många kända tongångar - trånande, gråtande - varvade med snabba, glada och sprittande romska toner. Publiken var hänförd. Efter varje musikstycke blev det högljudda ovationer och applåder. Det spelades gränsöverskridande dueller mellan fiol och cimbalom.

Cimbalisten visade en otrolig färdighet när han lät sina tygklädda klubbor fara fram över strängarna i en hissnande fart. Publiken bad om och fick ett solo med cimbalom som fick stormande applåder. Många ur publiken gick upp på scen efteråt för att ta en närmare titt på det märkliga instrumentet.

Det måste tilläggas att dubbelbasisten hade en otrolig närhet i musiken. Det är en konst att med stråken hinna med att basa och samtidigt få det att låta som om man slår på basens strängar med handen. Hans sätt att hantera basen med sina dubbelslag var extremt skickligt.

Violinisten spelade med fiolen på högkant, en fiol som inte är av det vanligaste slaget. Stallet har inte den traditionella formen, utan är plant. Allt för att han skulle kunna kompa och spela harmonier med anslag på alla strängar samtidigt.

Ivan Herák och Jiri Zigmund känner varandra väl från Prag och är vana underhållare med fin publikkontakt. Jiri Zigmund, som ingår i Wihankvartetten, kom in på scenen och tillsammans med Ivan Héraks ensemble visade de publiken vilka virtuoser det verkligen var. Tempot var högt och publiken var rejält varma i kläderna - de höll takten med hela kroppen och skulle nog gärna ha velat vara med och ta en svängom. De ville inte gå hem heller så naturligtvis kom det extranummer efter applåderandet och stampandet i golvet.

Namnet på konserten "Glödande stråkar" var mycket träffande för stråkarna glödde verkligen. Opaaa romale!

Turkiska dagar

Turkiet är numera ett seriöst ansökarland för medlemskap i EU och intresset är stort för detta muslimska land med så många invånare.

Den 17 augusti till den 3 september arrangerade Romskt kulturcentrum i Stockholm Romsk-turkiska kulturdagar.

Svenska regeringen stödjer ett turkiskt medlemskap i EU. Sverige stöder även via konsulatet i Istanbul de turkiska romernas frammarsch och synliggörande. Inom loppet av några få år har ett drygt tjugotal nya romska organisationer bildats och Turkiet har även två delegater med i European Roma and Travelers Forum, ERTF.

Elin Strand, föreståndare på Romskt kulturcentrum i Stockholm, är, tillsammans med sin man Adrian Marsch, starkt engagerad i romernas situation i Turkiet. Tillsammans har de med stöd av svenska konsulatet i Istanbul hållit kurser i Romani Studies och aktiv arbetat för att stödja romers rättigheter i Turkiet.

Under de romsk-turkiska kulturdagarna som RKC arrangerade visades Familjen - en fotografisk skildring av en nomadfamilj i Turkiet, på centret, fotad av Stefan Bladh, och på teatern tvärs över gatan visades den turkiska filmen Kustepe Blues som handlade om romer och romska musikers villkor i Istanbul. Efter filmen spelade klarinettisten Savas Zurnaci och slagverkaren Osman Itik, två romska musiker från Istanbul. Savas Zurnaci är klassiskt skolad i både turkisk och västerländsk konstmusik och med i filmen Kustepe blues.

Bååtska rummet

De romsk-turkiska kulturdagarna avslutades med ett seminarium i Bååtska rummet den 1 september: Romer i kandidatlandet Turkiet. Programmet inleddes med den turkiske dansaren Dansci Ahmet som senare även höll i workshop i romskt turkisk magdans.

Statssekreterare Lise Berg inledningstalade om romerna i Sverige, om

ramkonventionen och om arbetet som bedrivs av det svenska konsulatet i Istanbul.

– Det är för att öka medvetenheten i Turkiet om romer som vi stödjer den svenska generalkonsulns arbete.

Lise Berg gav sedan en kort historik över romerna i Sverige.

– Det är ett folk som består av flera grupper med många olikheter sinsemellan, med de är ett folk med en stark gemenskap. I och med de stora organisationerna på riksplanet kan de nu ställa

krav på kommun och stat. Vi har idag ett fungerande samarbetet med romerna de har ett bättre inflytande och vi har en bättre kunskap och vi har ett ansvar att se till att de mänskliga rättigheterna blir till en verklighet i dagen. Det är också viktigt att vi kan involvera de romska kvinnorna.

Lise Berg var också mycket nöjd med den fart med vilken de turkiska organisationerna vuxit fram i Turkiet.

– Det är viktigt att ni har kontakt med dem, och att ni stöttar varandra.

klarinettisten Savas Zurnaci och slagverkaren Osman Itik.

den turkiske dansaren Dansci Ahmet.

Första romska organisation

Efter Lise Berg var det Erdinc Cehic som talade. Han är ordförande för Edcinkay i Edirne, den första romska organisationen i Turkiet. Det var han som tog initiativet att samla de andra nyare organisationerna som bildades senare till ett möte som ägde rum i Edirne i oktober och det var då man röstade fram två delegater att representera de turkiska romerna i ERTF. Han berättade om situationen för romer i Turkiet.

– Det känns underbart att sitta här i Sverige och prata om romer. För fyra år sedan fanns det inga romska organisationer i Turkiet. 2003 bildade vi en lokal förening i Edirne och kort därpå organiserade vi det första romska symposiet i Turkiet. Vi är inte kunniga i föräldringar, men vi lyckades ändå på något sätt. För oss romer i Edirne är utbildning för oss romer viktigast medan romer på andra ställen har det svårare att integreras. Turkiska staten accepterar att det finns problem för romer med bostäder, utbildning och arbete. Vår organisation har lyckats

delat ut stipendier till unga romer som vill utbilda sig.

Organisationen Edcinkay består av 12 lokalföreningar och fem föreningar till väntar på att bli accepterade.

– Vi skulle behöva flera organisationssproffs, vi är bara amatörer, men vi jobbar på att förbättra livsvillkoren för romerna i första hand. Vi arbetar med utbildning, hälsa och bostadsfrågor.

I organisationen drömmer man om ett kulturcentrum.

– Ja det är en dröm som ligger på framtiden, men när den blir verklighet är ni alla välkomna dit.

Edince menar också att de inte är främmande för att dra nytta av erfarenheter och kunskaper hos andra romska organisationer runt om i Europa.

Två eldsjälär

Elin Strand och Adrian Marsh är två eldsjälär som med stöd från svenska konsulatet i Istanbul i många år arbetat för de turkiska romernas sak.

Elin Strand berättade först om hur Romani studies etablerades i Turkiet med

svenskt stöd. Tanken på dessa kulturda-
gar har hon haft i flera år.

– Att organisera sig på etnisk grund i Turkiet är en känslig sak. I Turkiet är man först och främst turk och i andra hand muslim. Efter Turkiets EU-ansökan har det dock blivit lättare att organisera sig och svenska konsulatet har lyft fram romer och de som är intresserade av den romska frågan i Turkiet.

Det finns många icke-romska aktörer i Turkiet som söker bidrag för att arbeta i den romska frågan.

– Vi tyckte att det var viktigt att vi tog kontakt med romerna själva och det är svenska staten som har gjort det som sker i Turkiet möjligt.

Adrian Marsh, akademiker och traveler från England, talade om den betydelse Romani studies har fått.

– Romani studies blir all viktigare och forskningen bedrivs på allt fler platser i världen nu. Tidigare forskning gick ut på att studera "primitiva" folkslag för att förhärliga sig själv och den egna kultu-
ren.

Adrian har mött mycket negativa attityder mot turkiska romer.

– Många romer i Turkiet vågar inte öppet säga att de är romer. De är först turkar sedan muslimer och sist romer. Den romska identiteten är problematisk. Den turkiska republiken borde ha plats för alla sina minoriteter, armenier, kurder romer och så vidare.

Adrian menar också att som forskare har han ett moraliskt ansvar att inte bara registrera misären omkring sig.

– Vi måste även göra något och vi måste se till att vår forskning leder till en förändring för deras levnadsvillkor. Romani studies i Turkiet är även till för att stödja romerna.

Tre turkiska lärare

Tre turkiska lärare för barn med särskilda behov berättade sedan om sin skola där det bland andra gick många romska barn. Skolan ligger även nära det kända Bilge universitet i stadsdelen Kustepe som arbetar mycket med romer.

Överst tv. Adrian Mrash och Elin Strand. Under: Ola Johansson och Lise Berg. Th. Erdinc Cehic.

Grundläggande vuxenutbildning för romer

– Många av våra barn kommer från familjer som nyligen flyttat till Istanbul. Barnen är av olika etniska ursprung. De får berätta om resan till Istanbul, presentera sin kultur och sina kläder.

Lärarna menar att närheten till Bilgeuniversitetet har sina fördelar.

– Universitetet ger vissa kurser för våra elever i foto till exempel.

Ola Johansson, från broderskapsrörelsen, minns när han var involverad i den romska kulturkonferens som gick av stapeln på musikmuseet i Stockholm.

– Många av romerna som var med då kom från länder som då ansökte om medlemskap. Vi såg hur dessa länder började skärpa sig, men nu har ambitionerna mattats av. Vi är glada över Sveriges engagemang för att Turkiet ska komma med i EU. Det är kulturen som binder ihop oss, som ger oss särart, integritet och den man är i en mänsklig gemenskap avslutar, Ola Johansson.

I.R.I.S.
skolan

Våra utbildningar till våren startar den 8 januari och terminen slutar den 8 juni 2007.

Intresserade är välkomna att ansöka till SFI och grundläggande vuxenutbildning för romer.

I.R.I.S. står för Internationella Romer I Samverkan.

ABL
Malmö

I.R.I.S. skolan,
Annelundsgatan 55, Malmö
Telefon växel: 040-881 90

Notiser från DO

Flustret betalar romska kvinnor

Restaurang Flustret i Uppsala har gått med på att betala 30.000 kronor i ersättning för kränkning av två romska kvinnor som nekats tillträde till restaurangen. Överenskommelsen har träffats med DO som stämt Flustret för brott mot lagen om förbud mot etnisk diskriminering.

– Att inte bli insläppt på en restaurang för att man bär traditionell klädedräkt är ett tydligt fall av diskriminering i en vardagssituation. Sådant kan inte accepteras, säger DO Katri Linna.

Det var i augusti i fjol som de båda kvinnorna ville besöka Restaurang Flustret. I entrén stoppades de av vakterna som förklarade att kvinnorna inte kunde få komma in eftersom de bar traditionella romska kläder, vilket ansågs stötande och opassande. Kvinnorna förklarade att deras klädsel inte är en folkdräkt

utan en vardagsklädsel. Förklaringen accepterades inte av vakterna utan kvinnorna nekades tillträde till restaurangen.

– Händelsen är ett exempel på den omfattande diskriminering som romer utsätts för i sin vardag och som innebär att de systematiskt uteslås från olika delar av samhället.

Flustret har erkänt de faktiska omständigheterna och beklagar djupt att man har kränkt kvinnorna, som får 15.000 kronor vardera i skadestånd. Restaurangen har även ändrat sin inträdespolicy så att något liknande inte ska kunna hända igen.

Diskriminering på hotell Statt

DO har stämt hotell Statt i Eskilstuna hotellet för brott mot lagen om förbud mot diskriminering för att ha nekat ett romskt par tillträde till hotellets badanläggning. DO yrkar skadestånd på

150 000 kr per person. Huvudförhandlingen inleds klockan 9.00.

Paret ville besöka Hotell Stats badanläggning under påskhelgen 2004. De hade tidigare samma dag ringt till hotellet och fått veta att badet var öppet för allmänheten. Men när de var på väg in till badet stoppades de av en anställd, som hade instruerats att inte släppa in romer. Hotellets chef förklarade situationen med att hotellet hade haft problem med romer som besökt badanläggningen.

– Det här är ett tydligt fall av diskriminering i en vardagssituation som inte kan accepteras i vårt samhälle, säger DO Katri Linna.

Paret anmälde händelsen till DO som i december 2004 stämde hotellet vid Eskilstuna tingsrätt. Fallet var på väg att lösas genom en förlikning på 100 000 kronor var. Men förlikningsavtalet fullföljdes inte. Därför blev det huvudförhandling i Eskilstuna tingsrätt den 20 oktober kl. 9.00. Dom faller 10 november.

BOHUSLÄNS MUSEUM

...Jag har resande i mitt hjärta...

är en rad ur en dikt av Roy Lindell och även namnet på vår temadag på Bohusläns museum
18 november 2006 kl. 12 – 15

Om resandeboplatsen Snarsmon och resandeliv förr och nu.

Välkomna både resande och ickeresande!

- Invigning av utställningen om resandeboplatsen Snarsmon.
- Om resandeliv förr och nu. Två resand ungdomar, Veronica Nilsson och Michell Alfredsson, delar med sig av sina och andras livserfarenheter.
- Resandefolket, från tattare till traveller. Journalisten och författaren Bo Hazell berättar om sin mångåriga forskning.
- Fika, brödbak, fotoutställning och miniutställning av föremål som resande tillverkat eller handlat med.

Bohusläns museum och Resande Romers Riksorganisation
För mer information kontakta Lars-Erik Hammar eller
Kristina Lindholm Bohusläns museum tel. 0522-656500

Romer i skuldfälla

Vuxna romer som studerar i grundskolan måste ta dyra studielån och skuldsätta sig för att få den kompetens som alla andra har fått gratis. På IRIS skolan i Malmö går 80 vuxna romer i grundskoleutbildning. När de har genomfört den elementära utbildningen är de skyldiga flera hundra tusen kronor.

IRIS (Internationella romer i samverkan) skolan i Malmö är unik i Sverige. Det är endast vuxna romer som får sin grundskolekompetens där. Sedan tre år tillbaka är det ABL Malmö (ABF Malmös uppdragsutbildning) som genomför detta, på uppdrag av Komvux Centrum i Malmö.

Ursprungligen hade skolan 120 romska elever, idag är det bara 80 elever som studerar där.

– Vi har plats för tre klasser till på IRIS skolan, säger utbildningsledare Djura Ivanov, men politikerna verkar mer intresserade av att fylla kvoterna i andra skolor. Komvux Centrum arrangerar ju utbildningar både här och i Rosengård.

Men hur är det då med närvaron? Man hör ofta att romer antingen bara sitter av tiden eller kommer när det passar.

– Närvaron är inte så dålig, den borde kunna vara något bättre. Men det saknas morötter något som kan motivera den.

De elever som går en grundskoleutbildning i komvux regi är tvingade att ta studielån för att kunnna överleva under studietiden. Detta är ett mycket märkligt förfarande. Alla svenskar har fått sin grundskoleutbildning gratis. Givetvis beror detta på att de gick grundskolan när de var barn och deras föräldrar stod för deras uppehälle. Men dessa människor som saknar den mest elementära av alla utbildningar, en förutsättning för att de överhuvudtaget ska kunna ta sig in i arbetslivet, kan inte få denna utbildning utan att behöva skuldsätta sig över öronen. Det är inte rimligt att man ska behöva ta lån på flera hundra tusen kronor för att få en grundskolekompetens. Ofta tar bidrag och lån slut innan de ens nått en motsvarighet till årskurs nio.

– De flesta här har rätt till 100 veckors CSN bidrag och lån. Sedan måste de för-

söka få socialbidrag, säger Djura Ivanov.

– Romerna är skuldsatta mycket mer än andra i samhället, säger Birgitta Vaktas, utbildningsledare. Men tyvärr så är underlaget för den här typen av utbildningar fortfarande stort. Romska ungdomar misslyckas ofta med att genomföra sin grundskoleutbildning och när de är i tjugo årsåldern kommer de hit.

Antalet romska vuxna som kommit till Sverige som flyktingar är också stort och många av dem är analfabeter. Även om de har en enklare utbildning i sitt forna hemland måste de dels lära sig det svenska språket, dels skaffa sig en gedigen grundskolekompetens.

Hälften av de studieplatser som finns på IRIS skolan kommer från och med årsskiftet att bli SFI platser, alltså svenska för invandrare.

– Det innebär att hälften av våra elever kommer att söka socialbidrag, men vi vet inte om socialtjänsten är beredda att betala för dessa elever. CSN ger varken bidrag eller lån till SFI utbildningar.

Det är inte många av eleverna som söker sig till Gymnasiet efter fullbordad grundskoleutbildning. De flesta söker sig hellre till yrkesutbildningar. De vill bli bilmekaniker, kockar, fritidspersonal, vårdbiträden och undersköterskor.

– Men även på dessa yrkesutbildningar och även på gymnasiet möter de på motstånd för att de är romer. Det är en av orsakerna till att många av dem helt enkelt byter ut sitt namn till något mer svenskklingande, säger Djura.

Vad skulle Birgitta Vaktas göra med skolan om hon fick bestämma?

– jag önskar att vi skulle kunna utbilda barnskötare, lärarassistenter och ha en gymnasial skolverksamhet.

Dock är det ett stort problem att även om en rom är utbildad till lärarassistent, och det finns behov av romska lärarassistenter, får han ändå inget jobb. Skolorna skyller alltid på att det inte finns några pengar, något som vi alla vet inte är sant.

– Det är bättre att en romsk lärarassistent kommer hem till en romsk familj och berättar vad deras barn behöver eller inte behöver för att klara av skolan säger Djura.

– En romsk lärarassistent skulle med andra ord kunna vara den länk som saknats mellan hem och skola.

– Arbetsförmedlingen måste arbeta mer resultatintriktat. Det finns ju behov och det är något som vi har påtalat.

IRIS skolan har funnits sedan 1998. Cirka hundrafemtio romer har uppnått grundskolekompetens på skolan. I dag går 80 romer i sex klasser att IRIS skolan har en stor funktion att fylla går inte att ta miste på när man går runt och pratar med eleverna. Att det bara är romer i skolan är en trygghet, som de egentligen borde kunna ha i vilken skola som helst, men så ser inte verkligheten ut.

Vuxna i andra vuxenutbildningar vill inte ha romer i klassen, menar Djura, som är stolt över sitt arbete med romerna på IRIS Skolan.

– Åtta av eleverna har gått vidare och även klarat av gymnasiet.

Djura Ivanov och Birgitta Vaktas

Gamla kära bilder berättar

1 Leot, Tetya, Nina och barnbarnen står nära julgranen.

Det kom ett brev till redaktionen från Stephania Kulaeva i St Petersburg. I somras besökte hon kelderash familjen Burikoni i den romska bosättningen Krasnoyarsk i centrala Sibirien. De antas ha släktingar i Sverige. Mannen i Krasnoyarsk heter A.A Gornyak. Han bor på Emelyanosky rayon, Solontsy village, Krutaya street, house No 9. Hans romska namn är Muzho. Han är på jakt efter Lena Mikhailovna, gudmor till hans familj. Mor eller farföräldrarnas namn var Pisari. Hennes son, Nikolay Leonidovich Mikhailov, har bott i Polen, i Bydgoszcz på Chmurnaja street, Haus No 3 under 1990-talet.

På detta foto fanns texten: Från sonen Nani sonhustrun Ganya och barnbarnet Stenka.

Nikolay Leonidovich Mikhailov och hans familj flyttade sedan till Sverige och sedan dess har inte deras Sibiriska släktingar hört något ifrån dem.

Under sin tid i Krasnoyarsk fick Stephania Kulaeva kopiera tre foton tagna i Polen.

Det var Cia Rinne, författare, och hennes man Joakim Eskildsen, fotograf, som först fick brevet och vidarebefodrade till ÉRG.

Om du känner igen någon på fotografierna, eller känner igen namnen, eller platserna, hör gärna av dig till oss på redaktionen. 08-779 40 31.

En bild berättar så mycket, därför vill vi att ni läsare ska sända in era gamla bilder och berätta lite historia omkring dem. Vi publicerar bilderna i mån av plats. Givetvis returnerar vi era bilder. Skicka därför med fullständig namn och adress.

På detta foto står det skrivet: Från sonen Lajos och sonhustrun Chosiya".

*Heidi Pikkarainen
och Anja Paulin*

Skifte på Kulturrådet

Anja Paulin, handläggare för nationella minoriteter i kulturlivet, samt mångkulturförfrågor, gick i pension i september i år. Hon avtackades då av representanter för de nationella minoriteterna, tjänstemän, förläggare, kulturfolk och arbetskamrater. Hon var synbart röd över uppmärksamheten i Kulturrådets lokaler på Skeppsholmen.

Det är Heidi Pikkarainen som ersätter henne. Heidi Pikkarainen har tidigare arbetat som politisk sekreterare på vänsterpartiet riksdagskansli i sex år. Hon var bland annat med i framtagningen av vänsterpartiets handlingsplan, "Romer – en nationell minoritet", samt rapporten, "Sverigeffinnar – en av fem nationella minoriteter".

– Jag har tidigare jobbat med nationella minoriteter, och tyckte att det skulle vara stimulerande att arbeta med kulturfrågor. Det här är ett nytt spännande jobb där jag samtidigt kommer i

kontakt med de olika minoritetsorganisationerna, säger Heidi Pikkarainen.

Just nu är hon även aktuell med en novell i antologin "Tala om klass". Boken lyfter fram femton kända och okända kvinnor som berättar om klassamhälle och deras klassresor.

Heidi Pikkarainens novell handlar om vad hon bär med sig som rom.

Fiskgryta från Carmaque

Det här behövs till ca: 8 personer.

400 g.	Tonfisk
400 g.	Svårfisk
400 g.	Lax.
1 påse	Mixade havets läckerheter
1 stor	Purjolök
2 –3 st.	Morötter
2 st.	Lökar
1 st.	Gul paprika
1 st.	Röd paprika
1 st.	Grön paprika
1 st.	Zucchini
10 st.	Champinjoner
2 pkt.á 500g.	Passerade tomatar
2 msk.	Margarin
2 små	Peperoni
Salt och peppar efter smak.	

Gör så här:

Skölj, skiva och bryn purjolöken, lökarna, zucchini, paprikorna, morötterna och champinjoner.

När grönsakerna är brynta, lägg mixade havets läckerheter över grönsakerna. Häll sedan över de passerade tomaterna, krydda efter smak och låt små koka i ca:10 minuter. Skölj och skär fis-

karna i jämnstora bitar och lägg dem i grönsaksblandningen och låt små koka tills fisken är färdig. Rör om försiktigt så inte fisken går sönder.

Serveras med ris eller potatis och grönsallad.

Smaklig måltid !

Mašeski gulaš a la Camargue

Gadó trubúl pe 8 ženenge.

400 gr.	Tuniáko mašó
400 gr.	Sábiáko mašó
400 gr.	Loló mašó
1 pkt	Hamimé máreaki la šaimós" raki, skóiki"
1 baró	Púroro
2-3.	Morkoiá
2.	Gálbeno purumá
1.	Gálbeno paprika
1.	Lolí paprika
1.	Zéleno paprika
1.	Zucchini
10.	Buréci
2 pkt 500 gr.	Ličardé peredeči
2 rojá	Margarina
2 tsiné	Piperči
Lon thai Piperi	

Ker gadeá:

Xaláv, šin thai pek o púroro, le purumá, o zucchini, é paprika, le morkoiá thai le burési. Kana peklán le zelenimáta, mai šor andré le máreaki la šaimós.

Mai tho andré le litiardé peredeči, lon thai pipéri, muk te čiról mai xantsi ande 10 minutsi.

Xaláv thai šin le mašé ande sa gadeá baré kotorá. Akaná tho andré o mašo oprál pe le zelenimáta, muk te čiról lokés ži

kai gata o mašó. Hamisár lokés te na ličarés o mašó.
O Gulašo xalpe horézosa, kolompirénsa thai salata

Xan pe sastimáste!

Information från Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO)

Utbildning för unga romska aktivister

DO inbjuder till en utbildning i mänskliga rättigheter för romska aktivister i åldrarna 18 - 30 år.

Utbildningen ger inblick i internationella konventioner, svenska lagar mot diskriminering, den nya lagen mot diskriminering och kränkningar i skolan samt i myndigheten DO och vår verksamhet.

Vi kommer att använda flera metoder för att bearbeta olika teman om diskriminering och för att träna deltagarna att ta ställning i diskrimineringsfrågor.

Den här utbildningen är en ungdomsinriktad version av förra årets aktivistträning för romer.

Vi välkomnar alla unga romska aktivister att anmäla sitt intresse. DO betalar resa och uppehälle.

När?

Den 24 - 26 november 2006

Var?

Stockholm

Hur anmäler man sig?

Kontakta DO:s utbildare Domino Kai via e-post: domino.kai@do.se eller på telefon 08-508 887 00. Antalet platser är begränsat, så det är principen om först till kvarn som gäller.

OMBUDSMANNEN
MOT ETNISK DISKRIMINERING